

آینه

لغت

هیچ کشوری جرأت درگیرشدن با ایران را پیدا نمی‌کند

● گفت وگو با محمدجواد ظریف، وزیر خارجه؛ ما می‌خواهیم عربستان و همه کشورهای خلیج فارس ثبات داشته باشند، می‌خواهیم جنگ در یمن متوقف شود کمالاتی که از روز اول همه تلاش خود را کردیم که جنگ در این کشور آغاز نشود و زمانی هم که جنگ آغاز شد تمام تلاش خود را کردیم تا جنگ با توجه به نگرانی‌های همه، هرچسیرِتر پایان پیدا کند.
این دیدگاه ما همواره ثابت بوده و همچنان نیز هست اما متأسفانه برخی کشورها به‌ویژه عربستان سعودی منافع خود را در تنش می‌بینند... اگر عربستان چه به دلایل مسائل داخلی، منطقه‌ای یا بین‌المللی تمایلی به حرکت در مسیر تنش‌زایی نداشته باشد هر میزان که جمهوری اسلامی ایران در این زمینه تلاش کند، پشتیبانی نخواهد داشت.
باین‌وجود ما سیاست خود را کامکان دنبال می‌کنیم و نسبت به تنش آفرینی‌هایی که طرف مقابل انجام داده خویشنداری به خرج داده‌ایم.
اما خویشنداری ناشی از بی‌برنامگی نیست بلکه خویشنداری مبتنی بر یک نگاه راهبردی به شرایط منطقه‌ای و خویشنداری مبتنی بر اطمینان به خود است... ما نخستین کشوری بودیم که حمله عراق به کویت را حتی قبل از کشورهای حاشیه شورای همکاری خلیج‌فارس محکوم کردیم. ما نخستین کشوری بودیم که به یاری مردم عراق رفتم. ما نخستین کشوری بودیم که به یاری مردم کردستان در روزهای بحران به اربیل رفتم. ما نخستین کشوری بودیم که در شب کودتای ترکیه بیش از همه با دولت ترکیه همراهی کردیم. ما کشوری هستیم که اصلا کاری به ماهیت دولت ترکیه یا دیگر دولت‌ها نداریم و اصولا مخالف کودتا و افراط‌گرایی هستیم. این سیاست ما یک سیاست منسجم است.
افراط‌گرایی علیه تاجیکستان، افغانستان، پاکستان، عربستان یا امارات هم که باشد ما مخالف آن هستیم چراکه این حرکت‌ها را برای منطقه خطرناک می‌دانیم... هیچ کشوری جرات درگیرشدن با ما را پیدا نمی‌کند چراکه هم از نظر سازوکار و تجهیزات نظامی و هم از نظر درون‌رودن امنیت ایران که ناشی از امکانات ملی و مقاومت مردم است برای ما نگرانی وجود ندارد. البته ما همواره به جامعه بین‌المللی یادآوری می‌کنیم آتهایی که درباره برنامه دفاعی ایران سرودما می‌کنند بهتر است که آنچه را ما نه‌تنها اعلام که اجرا هم کردیم مبنی‌بر اینکه ایران هیچگاه علیه کشوری اقدام به تجاوز نمی‌کند را هم اعلا و هم اجرایی کنند.

شهرود

اطلاعات تخلفات شهرداری در انحصار رئیس شورا است

● گفت‌وگو با علی صابری، عضو شورای شهر؛ اطلاعات تخلفات شهرداری در انحصار رئیس شورا است.
سال ۸۶ از آقای چمران استعلامی می‌شود درباره انتخاب شهردار یکی از استان‌ها برای دوره دوم یا سوم. آقای چمران در آن زمان جواب می‌دهند انتخاب مجدد اشکال قانونی دارد اما در سال ۹۲ حرف دیگری درباره انتخاب آقای قالیباف می‌زنند و می‌گویند انتخاب شهردار برای سومین‌بار متوالی اشکال قانونی ندارد. در طراحی شهری به مسائل معلولان و ناتوانان جسمی توجه نشده. حتی زیرگذر چهارراه ولیعصر که اخیرا هم ساخته شد هیچ امکانی برای عبور معلولان ندارد و دسترسی به طرین‌را برای آنان قطع کرده است. چون معلولان از نظر تعداد در اقلیت هستند و شاید نهداین‌شدن مسائل‌شان سخت باشد. برای همین ما از تکرار این‌سباحت در ادبیات اجرایی ناراضی نیستیم. این‌قدر باید تکرار شود تا ملکه ذهن مجری شود.

مخبر

انقلابی‌گری شرط لازم کارآمدی و حل مشکلات

● یادداشت بدالله جوانی: نه‌تنها انقلابی‌گری عامل تولید مشکلات نیست، بلکه دلیل پدیدآیی مشکلات برشمرده‌شده در نوشتان، فاصله‌گرفتن از انقلابی‌گری است. به‌عنوان مثال مقاصد مالی و اقتصادی، تبعیض و بی‌عدالتی، پیدایی یک نوع اشرافیت دولتی، هیچ‌کدام ریشه در آموزه‌های اسلام ناب و ارزش‌های انقلابی و عمل انقلابی ندارد. اگر مسئولان در ۳۷ سال گذشته همگی براساس اسلام و آموزه‌های انقلاب عمل می‌کردند، این مقاصد و مشکلات پدید نمی‌آمد. براین‌اساس می‌توان گفت، انقلابی‌گری تنها راه‌حل مشکلات کشور و پیشرفت آن است. با انقلابی‌گری می‌توان کارآمدی نظام اسلامی را بالا برد. در منظومه فکری انقلابی‌گری مقام معظم رهبری، انقلابی‌گری باطل‌السحر تمامی توطئه‌ها و عامل اصلی پیشرفت کشور و تحقق آرمان‌های انقلاب اسلامی می‌باشد.
مجموعه در ۱۴ خرداد سال جاری در حرم حضرت امام (ره) یکی از شاخص‌های انقلابی‌گری را هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب اسلامی و همت بلند برای رسیدن به این آرمان‌ها معرفی کردند. آرمان‌های انقلاب اسلامی، یعنی پیشرفت کشور در همه ابعاد، یعنی تمدن‌سازی اسلامی، یعنی حیات طیبه، یعنی بنیاد نیت و تعظیم و بی‌عدالتی، یعنی نبود فساد. آرمان‌های انقلاب اسلامی، یعنی تأمین کرامت مردم، یعنی برخورداری مردم از رفاه و معیشت مناسب، یعنی برخورداری مردم از عزت‌نفس. آری، فقطوقطع با انقلابی‌گری می‌توان به این آرمان‌ها دست یافت و مشکلات را حل کرد و کارآمدی نظام را بالا برد.

۳۳ روز از انقلاب گذشته بود که روز «پاک‌سازی شهر جنگ‌زده» اعلام شد. محمدتوسلی، شهردار وقت تهران دعوت کرد و آیت‌الله طالقانی و مهندس مهدی بازرگان، نخست‌وزیر دولت موقت موافقت کردند؛ ۲۵ اسفند ۵۷ (آخرین جمعه سال) شهر جنگ‌زده، شعارزدایی و شهر پاک شد از نوشته‌هایی که با قلم‌مو، رنگ، اسپری، مازیک، گچ، زغال، مداد و خودکار روی دیوار ساختمان‌ها، کیوسک‌های تلفن و تابلوی مغازه‌ها و حتی تابلوهای راهنمایی و رانندگی نوشته شده بود.
انقلاب و آرمان‌هایش ماندنی بود و ماند؛ اما هر بار گروهی آرمان و شعار انقلاب را به خود نزدیک دیدند و نزدیک‌تر؛ این کنش‌وقوس از همان روزهای اول انقلاب دیده می‌شد: انقلاب ماند اما آرمان‌هایش به همراه شعارها هر بار به ادعای گروهی به میانه آنها نزدیک‌تر می‌بود؛ خط‌امامی‌ها و چپ اسلامی از سال ۱۳۶۰ تا سال ۱۳۶۸ عمده قدرت را در دست داشتند. نخست‌وزیر، رئیس دیوان‌عالی کشور، دادستان کل کشور و اکثریت مجلس در دست این جناح بود.
از سال ۱۳۶۸ به بعد اختلاف‌نظرها بیشتر شد و طبع‌های ناسازگار دوگانه راست‌مدن-راست‌سنی، چپ‌مدن-چپ سستی اگرچه در عمل و ایدئولوژی اختلاف نظر داشت. اما هرکدام استمرار آرمان‌های انقلاب را در چهره خود تصویر می‌کردند و تصور؛ تا رسیدن به زمانه محمود احمدی‌نژاد که او خود را تنها رهرو این آرمان خواند، در میان رفتارهایی خلاف جهت این آرمان‌ها، نحوه استمرار آرمان‌های اولیه انقلاب، در عمل، در واقعیت و علم سیاست چگونه است؛ سهم محوری که عصر روز سه‌شنبه، احسان شریعتی، استاد فلسفه و پژوهشگر در نشستی که «شورای اصلاحات» شهرستان شهریار برگزار می‌کند، سعی کرد به آن پاسخ دهد؛ او وضعیت تک‌تک آرمان‌های انقلاب را در کفه نقد گذاشت و جنبش اصلاح‌طلبی را تنها راه تداوم این آرمان‌ها خواند.
شورای اصلاحات شهریار، عمری به مدت پنج سال دارد و این نشست جزء سلسله برنامه‌های فکری-سیاسی و اجتماعی است که در این مرکز برگزار می‌شود. به گفته یکی از مسئولان برای این نشست تخصصی-فکری: «اگر تلاش‌های سعید ناجی، فرماندار شهریار نبود، برگزاری چنین نشست‌هایی به سرنوشت نشست‌های قبلی گرفتار می‌شد و در نهایت هرگز برگزار نمی‌شد».

جنبش اصلاح طلبی، جنبش مردمی است

احسان شریعتی در سالن «کافی» در جمع مردم شهریار از نحوه استمرار آرمان‌های انقلاب می‌گوید و به شکوفایی رسید. این نسبت میان آزادی و رشد نهادهای آزادی‌خواه است اما برای تبیین آرمان‌های انقلاب، باید تک‌تک عوامل بازتعریف شود. جنبش اصلاحات چگونه جنبشی است؟ او سخنرانی خود را با تمایز میان اصلاح‌گری و اصلاح‌طلبی آغاز می‌کند: «من از «جنبش اصلاح‌گری» از پایین (جامعه مدنی) و آرمان‌های اصل، به شیوه‌های جدید و به تعبیر دوران که با گفتمان تازه ادامه حیات می‌دهد. به گفته شریعتی، جنبش اصلاحات، جنبشی مردمی مانند انقلاب اسلامی بهمن ۵۷ است که خود آن هم باید بعد از انقلاب بازتعریف شود. شریعتی جنبش اصلاح‌طلبی را با حضور دولت‌های اصلاح‌طلب در قدرت متفاوت می‌داند.

کدام «انقلاب»؟ «انقلاب اسلامی» بهمن ۵۷، تداوم نهضت‌های مسلحانه، نهضت ملی و منطقه‌ای و مشروطه. شریعتی نسب جنبش اصلاح‌طلبی را به انقلاب اسلامی می‌برد و خود انقلاب را تداوم انقلاب مشروطه، نهضت ملی‌شدن نفت و مقاومت ملی، مقاومت مسلحانه دهه ۵۰، نهضت انقلابی‌خواهی و جنبش استقلال‌طلبی منطقه‌ای و مطالبات رهایی از سلطه غرب، روسیه و انگلستان می‌داند.

«استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی»؛ این شناخته‌شده‌ترین آرمان انقلاب اسلامی ایران است در سپهر سیاسی ایران؛ شریعتی «آرمان‌ها»ای انقلاب را استقلال، آزادی، عدالت، توسعه و جمهوری با صیغه ملی و مذهبی می‌داند. در همه جنبش‌ها، قیام‌ها، نهضت و انقلاب در ایران، به چند آرمان تأکید می‌شود و این وجه اشتراکی همه آنهاست که احسان شریعتی بر آن تأکید می‌کند. به گفته او، اولین آرمان مشترک خواست «استقلال ملی» است، معنای از دخالت انگلستان و روسیه در سرنوشت ایران که دامنه این دخالت از عهدنامه ترکمانچای تا جاداشدن هرات از ایران و بعدا به گونه‌ای دیگر ادامه می‌یابد. استقلال‌طلبی، اولین آرمانی است که با انقلاب محقق شد و امروز ایران قدرت مستقلی در منطقه است.

به گفته شریعتی، اگر زمانی ایران را زاندارم منطقه می‌خواندند به این معنا بود که خواست‌ها و منویات قدرت‌های بزرگ را بعد از کودتای ۲۸ مرداد، در منطقه پیش می‌برد ولی امروز استقلال ایران در جهت منافع ملی است نه منافع قدرت‌های بزرگ در منطقه. **چشم‌انداز جمهوری‌خواهی در ایران**
«جمهوری‌خواهی» خواسته اصیل مردم ایران در انقلاب اسلامی است. شریعتی می‌گوید: «به تعبیر

سیاست

سخنرانی احسان شریعتی در جمع اصلاح طلبان شهریار

باید راه سومی گشود

بازخوانی نحوه استمرار آرمان‌های اولیه انقلاب در جنبش اصلاحات

لیلا ابراهیمیان

رهبر انقلاب اسلامی، جمهوری به معنای متعارف نظام‌های جمهوری مدنظر بود که در قانون اساسی هم به آن اشاره شده است. در جمهوری اسلامی به بُعد اسلامی و ایرانی‌بودن تأکید شده است.» او اشاره می‌کند: «سابقه سنت جمهوری‌خواهی، از نظر عملی و نظری در تاریخ ایران قوی نبود، به دلایل تاریخی شناخت روشنی از مفاهیم جمهوری نداریم. ایرانی‌ها و تاریخ معاصر ایران به مردم‌سالاری و جمهوری به معنای علمی کلمه ناآشنا بود. برای همین وقتی میشل فوکو (روشنفکر ضد قدرت قرن بیستم) در ایران از انقلاب اسلامی گزارش تهیه می‌کرد، منتقدان او ایراد گرفتند در کشوری که شعار حکومت اسلامی می‌دهد، حضور تو (فوکو) چه معنایی دارد؟ اما میشل فوکو در پاسخ، ایراد را در اسلامی‌بودن انقلاب ایران نمی‌دید؛ بلکه ایراد را در به‌کاربردن واژه حکومت در کنار جمهوری می‌دانست.» شریعتی ادامه می‌دهد: «نظام جمهوری از زمان ارسطو مورد توجه بود که در آن به مصلحت و امر عمومی توجه می‌شود که دولت‌شهری به نام «پلیس» می‌سازد و شهروندان «پلیس» در این نظام، آزاد و برابر قانون مساوی (ایزونیومی) هستند. در مقابل نوع دو نظام سیاسی، دیسوتیزم (استبدادی، کدخدامشی و قیمومیت یکی بر دیگری) تعریف می‌شود».

چگونه زمینه برای پذیرش جمهوری‌خواهی فراهم شد؟ شریعتی پاسخ می‌دهد: «در حوزه روحانیت، از زمانی که مراجع سه‌گانه نجف، جنبش مشروطه را تأیید کردند که در رأس آنها آخوند خراسانی بود و بعد علامه نائینی رساله «نتیبه‌الامه و تنزیه‌المله» را نوشت که زمینه را برای پذیرش جمهوری‌خواهی و حکومت قانون فراهم کرد. بعد از آن روشنفکران مسلمان مانند علی شریعتی، آیت‌الله طالقانی و مهدی بازرگان و بدالله سحابی آزادی‌خواهی را از جهان‌بینی توحیدی تبیین کردند. طبقه متوسط شهری با اندیشه دین و عدالت علوی، آزادی و جمهوری‌خواهی در انقلاب اسلامی ۵۷ شرکت کردند و خواستار نوعی سوسیال‌دموکراسی با جهان‌بینی توحیدی و فرهنگ ملی بودند».

کارنامه آرمان‌های انقلاب در ترازوی سنجش
حدود چهار دهه از انقلاب اسلامی ایران می‌گذرد و شاید زمان بازخوانی بیلان این آرمان‌ها فرارسیده باشد. با همین بهانه شریعتی از ترازنامه آرمان‌های انقلاب و نحوه تحقق‌یافتن آنها می‌گوید. او استقلال را اولین آرمانی می‌داند که محقق شده است؛ ولی به آرمان «آزادی» که می‌رسد، با بیان صراعی از بعدی «گاه گویم که بنالز و پریشانی‌حالم باز گویم که عیان است چه حاجت به بیانم» می‌گوید در زمینه آزادی‌ها، عمل سیاسی و حقوق شهروندی مشکلات ساختاری، بینشی و عملی داریم. او ادامه می‌دهد: «اگر سومین آرمان انقلاب، «عدالت» باشد به آن هم نقد‌هایی وارد است.» او به کولبرها، فقر، کور‌خوان‌ها، دست‌فروشی، حاشیه‌نشینی، اعتیاد، نابرابری و اختلافات طبقاتی اشاره می‌کند و آنها را به بحران تعبیر می‌کند. شریعتی به سیاست‌های کلان توسعه‌نقد دارد و نمونه این توسعه‌نیافتگی را سیستم ناسالم اقتصادی، شهرسازی و تراکم‌فروشی می‌داند که این موانع ساختاری در همه دولت‌ها دازگار می‌پیدا کرده است. به تعبیر، در اینجا معنای واقعی اصلاحات اجتماعی معنا پیدا می‌کند؛ باید این مشکلات اصلاح شود و از همه سابق، علایق و گرایش‌های فکری در حل این مشکلات استفاده شود. او توجه به اطراف را از آرمان‌های توسعه‌ای انقلاب می‌داند؛ اما به جای «توسعه متوازن» و توسعه‌مناطق اطراف، تمرکزگرایی ادامه یافت. برای همین در فهم عمیق توسعه و عدالت اجتماعی نیاز به بازاندیشی داریم.

اصلاح‌طلبان و عدالت اجتماعی

او نقد اصلاح‌طلبی را در مجلس اصلاح‌طلبان نشانه سعه صدر آنها می‌داند و می‌گوید: «اگرچه اصلاح‌طلبان مانند سایر جناح‌ها مشکلاتی دارند؛ ولی آزاداندیشی آنها باعث شده که نقدپذیر باشند؛ رهبر انقلاب اسلامی، جمهوری به معنای متعارف نظام‌های جمهوری مدنظر بود که در قانون اساسی هم به آن اشاره شده است. در جمهوری اسلامی به بُعد اسلامی و ایرانی‌بودن تأکید شده است.» او اشاره می‌کند: «سابقه سنت جمهوری‌خواهی، از نظر عملی و نظری در تاریخ ایران قوی نبود، به دلایل تاریخی شناخت روشنی از مفاهیم جمهوری نداریم. ایرانی‌ها و تاریخ معاصر ایران به مردم‌سالاری و جمهوری به معنای علمی کلمه ناآشنا بود. برای همین وقتی میشل فوکو (روشنفکر ضد قدرت قرن بیستم) در ایران از انقلاب اسلامی گزارش تهیه می‌کرد، منتقدان او ایراد گرفتند در کشوری که شعار حکومت اسلامی می‌دهد، حضور تو (فوکو) چه معنایی دارد؟ اما میشل فوکو در پاسخ، ایراد را در اسلامی‌بودن انقلاب ایران نمی‌دید؛ بلکه ایراد را در به‌کاربردن واژه حکومت در کنار جمهوری می‌دانست.» شریعتی ادامه می‌دهد: «نظام جمهوری از زمان ارسطو مورد توجه بود که در آن به مصلحت و امر عمومی توجه می‌شود که دولت‌شهری به نام «پلیس» می‌سازد و شهروندان «پلیس» در این نظام، آزاد و برابر قانون مساوی (ایزونیومی) هستند. در مقابل نوع دو نظام سیاسی، دیسوتیزم (استبدادی، کدخدامشی و قیمومیت یکی بر دیگری) تعریف می‌شود».

سخنرانی احسان شریعتی در جمع اصلاح طلبان شهریار

باید راه سومی گشود

بازخوانی نحوه استمرار آرمان‌های اولیه انقلاب در جنبش اصلاحات

لیلا ابراهیمیان

اما برای تحقق عدالت اجتماعی، آنها با فقدان بینش اجتماعی، فقدان بینش ملی در تحقق عدالت و فقدان تقدم امر اجتماعی بر امر خصوصی مواجه هستند که مانع اصلی برای تحقق عدالت است و اصلاح‌طلبان به این نقص توجه ندارند.» به گفته شریعتی، بینش نئولیبرال، در میان اصلاح‌طلبان حضور دارد؛ ولی آنها درک درستی از لیبرالیسم ندارند. «در لیبرالیسم اولیه اصل، حاکمیت قانون است؛ بعد آزادی‌ها مطرح می‌شود؛ هرچند که براساس حاکمیت قانون، این آزادی‌ها محدود باشد؛ مثلاً در حکومت‌های لیبرال مردم حتی در انتخاب رنگ دیوار فلان محله هم باید به قانون شوراها رجوع کنند؛ ولی اینجا این تشنّت از تز ترکیب ساخت محله‌ها تا مرحله‌های متعدد حضور داشته شهری، نقش شهری و تراکم‌فروشی می‌بینیم.» او می‌گوید: «این سیستم و رویه ایرانی لیبرالیسم نیست، در اینجا رانت‌جویی و مافیای متعدد حضور دارند که به خلاف منفعت عام ملی عمل می‌کنند».
راه‌حل کدام است؟ شریعتی «دولت ملی را پیشنهاد می‌دهد که در آن از همه جناح‌ها حضور داشته باشند تا آن دولت، امر اجتماعی به جای امر خصوصی تقدم مطلق بگیرد، خروجی آن دولت می‌تواند جوامع دموکراتیک لیبرال باشد». او به چانه‌ساختن پلاسکو هم اشاره می‌کند و آن را نمادی می‌داند که باید با تحلیل درست ابعاد فرهنگی، اقتصادی، سیاست‌گذاری، جامعه‌تماشگر و خدمات بازرگان در سیاست‌های توسعه تجدیدنظر شود؛ برای اصلاح این رویه نگاه انقلابی، -انقلابی نه به معنای سیاسی- لازم است. استمرار مطالبات انقلاب، این‌بار به شیوه آگاهی‌بخش، خنوت‌پرهیز، تدریجی، قانون‌مدار و گونه‌گون مطرح است.

چرا اصلاح‌طلبی لازم است؟

انقلاب ما «انقلاب زودرس» بود؛ این تعبیری است که دکتر علی شریعتی، «معلم انقلاب» به کار می‌برد؛ او معتقد بود باید چندین دهه صبر کنیم تا انقلاب به پیروزی برسد؛ چون در گذر زمان شناخت دقیقی از کشورداری، تشکیل و تحکیم احزاب، جمهوریت و قانون به‌دستی می‌آید؛ اما این‌گونه نشد و رژیم گذشته از درون پوسیده بود و زود هنگام فروریخت. به گفته احسان شریعتی، اگرچه انقلاب زود به ثمر نشست؛ اما اصلاح‌گری باید در کنار این انقلاب ادامه یابد تا جلوی آسیب‌ها گرفته شود. اگرچه حوادث دهه ۶۰ و جنگ هشت‌ساله باعث شد که فضای فکری بسته شود، ولی انقلاب ایران، با شرکت اکثریت ملت ایران، با ترکیب همه علایق و سلاقی و گرایش‌های فکری-سیاسی به پیروزی رسید. او می‌گوید: «ایران در زمان پهلوی پایگاه آمریکا بود و اگر در انقلاب همه گروه‌های سیاسی از ملی‌ها تا مذهبی‌ها و چپ‌ها حضور نداشتند، شاید امکان تغییر دشوار می‌شد؛ اما همین حضور همه مردم، به دنیا ثابت کرد که ایران الترناتیو جدید و معقولی روی کار می‌آید. انقلاب با گل در برابر گلوله پیروز شد، ولی به دلیل کم‌تجربگی، اختلاف‌ها به قهرانجامید. آزادی به شکل آرمانی انقلاب اسلامی، گم‌رنگ شد و در کنار آن سیاست‌های نئولیبرال بعد از جنگ، نه آزادی و اقتصاد توسعه‌یافته که زمینه بروز و ظهور رشد رانت و مافیای ثروت را به وجود آورد و عدالت اجتماعی تحقق نیافت.

اصلاح‌طلبی و ترسیم آینده روشن

اصلاح‌طلبی باید خودانتقاد باشد. شریعتی معتقد است:مسئولان باید پاسخ‌گو باشند و مسئولیت‌پذیر و این مسئولیت‌پذیری در خطاب به روشنفکران هم بیان می‌کند. ضعف روشنفکری در جامعه به سبب دید جامعه تخیل خوش را از دست بدهد. همین‌که ما همواره حال حاضر را با گذشته مقایسه می‌کنیم و آینده بهتری متصور نیستیم؛ یعنی قوه تخیل جامعه تضعیف شده و روشنفکران نمی‌توانند چشم‌انداز روشنی را ترسیم کنند که جامعه به آن اعتماد کند؛ یعنی همان‌طورکه روشنفکران قبل از انقلاب چنین کردند و حالا همه آنها را متهم می‌کنند، این کار را

روشنفکران الان به‌خوبی انجام نمی‌دهند».

گفتن حقیقت به‌قدرت

شریعتی می‌گوید: ما انقلاب کردیم و به اصلاحات رسیدیم. درحالی‌که معمولاً باید اول اصلاحات کرد و بعد انقلاب. ما معکوس عمل کردیم. مشکل اصلاحات این است که پیش نمی‌رود. نه قهر و نه آشتی، بلکه گفتن حقیقت به قدرت. گفتن حقیقت به قدرت در اصل از احادیث نبوی است؛ این را اصام‌علی(ع) نیز گفته است. بعدها متفکران جدید مثل ادوارد سعید این تعبیر را یک شعار کردند و گفتند تعریف روشنفکری گفتن حقیقت به قدرت است. در کشور ما چون مسئولان معمولاً غیرمسئول هستند و همه تصمیم‌ها برعهده روشنفکران است. ما روشنفکران باید مسئولیت را برعهده بگیریم. یکی از ویژگی‌های جامعه ما این است که هیچ‌کس پاسخ نمی‌دهد و همه معترض‌شان را می‌کشد. اگر نزد مسئولان بروید از ما علمی‌تر و بهتر و همایشی‌تر مشکلات را می‌گویند و خودشان را بی‌وضع موجود مخالف‌تر می‌دانند؛ بنابراین یک عنصر مسئول باید باشد و ما باید مسئول باشیم؛ یعنی از نظر اخلاقی روشنفکر مسئول‌ترین عنصری است که میان عناصر غیرمسئول بوده و از اول مشروطه تاکنون همه مسئولیت‌های روشنفکران اشتباه بوده و روشنفکران باید این مسئولیت را بپذیرند. زیرا اگر نیروهای آگاه جامعه مسئولیت را نپذیرند و خودشان را نقد نکنند، چگونه انتظار دارند از دیگران پاسخ طلب کنند؛ بنابراین نیازمند بازتعریف روشنفکری هستیم.

حیات انقلابی و تداوم اصلاح‌گری

شریعتی می‌پرسد: چرا از زمان مشروطه تا امروز، ایران‌که در آزادی‌خواهی و استقلال‌طلبی پیش‌گام منطقه بود، هنوز به آرمان‌های اصل خود نرسیده و نهضت همچنان ادامه دارد؟ او به ذات انقلاب‌ها که با قهر و انفجار همراه است، اشاره می‌کند و می‌گوید: «اقدام قهرآمیز در انقلاب ایران کمتر بود.» از زبان هانا آرنّت یکی از وجوه انقلاب را «خشنوت» می‌داند. خشنوت در انقلاب به این دلیل اتفاق می‌افتد که انقلاب می‌خواهد نوسازی کند و با گذشته رابطه خود را قطع کند؛ ولی در دوره اصلاحات، از روش‌های خشنوت‌پرهیز، آگاهی‌بخش، مسالمت‌آمیز و با تکیه‌بر قانون اساسی استفاده حضور نداشته است؛ بنابراین اصلاحی‌گری اتفاقی است خجسته که در همه ساخت‌ها مانند حل بحران محیط زیست، بحران آب، تبعیض‌های قومی و جنسیتی، زبانی، فرهنگی و اجتماعی معنا دارد. مرحله دوم حیات انقلاب را همان ادامه حرکت اصلاحی می‌داند که اولین معیار آن، قانون‌گرایی و مبارزه مدنی است که با تقویت نهادی مدنی و احزاب سیاسی قوت می‌گیرد؛ این جنبش اصلاح‌گری است و با جناح اصلاح‌طلب متفاوت است.

شریعتی می‌گوید: جنبش اصلاح‌طلب همان تداوم انقلاب است. آن زمان با روش‌های انقلابی مطالبه می‌شد و این‌بار با روش‌های اصلاح‌طلبی ادامه دارد ولی بدون قهر و با تکیه‌بر قانون و شفافیت؛ یعنی بازگشت به جامعه بی‌تعارف و بدون روبرویی با قدرت، حقیقت به مردم گفته شود و حقیقت به قدرت گفته شود؛ این روشی جدید برای پرهیز از خشنوت است.

شناخت قدرت از حقیقت

«منظور از حقیقت‌گویی روبرویی قدرت چیست؟» چنین گفته‌شده است که نقش روشنفکر «گفتن حقیقت به قدرت» است. نوآم چامسکی این مثل مقدس را رد کرده است؛ به دو دلیل: اول آنکه، قدرت پیشاپیش حقیقت را می‌داند. دلیل دیگر آنکه، نه آنها که در قدرت‌اند، بلکه آنها که از سوی قدرت محدود می‌شوند، نیازمند دانستن حقیقت‌اند! پاسخ این است که در کلام نبوی و علوی حقیقت باطنی جدید، وقتی گفته می‌شود رودروری قدرت حقیقت را بیان کنید، معنایش این نیست که قدرت حقیقت را نمی‌داند و باید به اطلاعاتش برسانیم؛ معنا این است که شما شجاعت این را داشته باشید که رودروری قدرت و خطاب به مردم حقیقت را بیان کنید؛ حقیقتی که دولت می‌خواهد پنهان شود. آگاهی‌بخشی یعنی گفتن حقیقت به قدرت عمومی و ترسیم چشم‌اندازی روشن از حقیقت و آینده؛ در زمان آگاهی است که افکار عمومی تبدیل به قدرت می‌شود برای اصلاح و تحول. روشنفکران و اصلاح‌گرها می‌کوشند خطاب به مردم حقیقت را بیان کنند؛ او رودروری قدرت گفتن، برای شکستن جو ترس و ارعاب از سویی و از سوی دیگر، شفاف و دقیق و خنوت‌پرهیز بیان‌کردن واقعیت‌هاست؛ بنابراین جناب چامسکی «بدبخت» فرموده‌اند و برجستگی کار خود ایشان جز همین بیان حقیقت در عرصه عمومی در برابر قدرت نبوده است!

چه باید کرد؟

شریعتی معتقد است: بدون‌تعارف در تحقق آرمان آزادی، توسعه و عدالت اجتماعی نارسایی‌هایی وجود دارد و برای اصلاح روندهای نادرست، نگاه اصلاح‌گری لازم است. در برابر راست‌روی «محافظه‌کارانه نئولیبرال» و رویکرد تکنوکراتیک-پاراکمناستی، ضرورت کشودن «راه سوم» لازم است تا عدای مردم، نیروهای اصلاحی و تحول‌خواه با همسویی با دولت و جناح اصلاح‌طلب به گوش برسد. در این شیوه هم‌هدف خطاب به مردم و روبه‌روی قدرت با روش علمی و عملی بیان شود. اگرچه مطلق دیدن آرمان‌ها شاید به اوتوپیا تعبیر شود، ولی آرمان‌هایی دور از دسترس نیستند. در دنیا نظام‌هایی وجود دارند که این آرمان‌ها را به نهادهای عملی-علمی تبدیل کرده‌اند. در کشورهای اسکاندیناوی سوسیالیسم و دموکراسی با هم تلفیق شده است؛ البته آنجا هم آرمان‌شهر نیست و نارسایی‌هایی دارند، ولی در حوزه اقتصاد و سیاست‌های اجتماعی تدابیری اندیشیده شده که به آزادی و عدالت پیوند خورده است. عملیاتی‌شدن آرمان‌های انقلاب به بینش عملی نیاز دارد. در اینجا نقش روشنفکرها اهمیت پیدا می‌کند که در جادای بینشی، آرمان‌ها را به رهنمودهای عملی و ممکن تبدیل کنند.

آینه دیروز

۹ سال پیش در چنین روزی

کین

- پیام مقام معظم رهبری به مناسبت کشتار مردم غزه: دستان دولت آمریکا به خون ملت فلسطین آغشته است
- احمدی‌نژاد: اعمال اراده ملت عراق در کشورشان را تقدیر می‌کنیم
- شهاب‌الدین صدر خبر داد: فهرست نهایی جبهه متحد در سراسر کشور امروز اعلام می‌شود
- منوچهر متکی در مصاحبه با العالم: جنایت غزه افشاگر چهره‌های پیدا و پنهانی است که صهیونیست‌ها را همراهی می‌کنند
- معاون وزیر نیرو: دو درصد از فروش نفت و گاز برای برق‌رسانی به روستاها اختصاص می‌یابد
- حدادعادل: مجلس سازوکار لازم را برای نظارت ندارد

اعتبار

- احمدی‌نژاد: نیازی به ارتقای سطح مذاکرات با آمریکا نیست
- مجلس مسئولیت تبعات تورمی بوده‌جا را نپذیرفت؛ حدادعادل در پاسخ به احمدی‌نژاد: فقط سه درصد بوده‌چه پیشنهادی را تغییر داده‌ایم
- گرامی‌مقدم، عضو فراکسیون خط امام: مجلس به بی‌انضباطی ملی معترض است
- محمدرضا باهنر: لیست ائتلاف فراگیر اصولگرایان اقرار به جعل است
- عاصمی‌پور، قائم‌مقام شرکت ملی نفت از هشت پست خود استعفا داد
- قائم‌مقام وزیر نفت: مذاکرات گازی با ترکمنستان از سر گرفته نمی‌شود

ایران

- تاکید احمدی‌نژاد در کنفرانس خبری بغداد: بیگانه‌ها منطقه را ترک کنند
- ذبیحی، مشاور رئیس‌جمهور: سفر احمدی‌نژاد به عراق زنگ زوال سلطه‌گری بود
- البرادعی در نشست فصلی شورای حکام: هیچ مسئله‌ای با ایران باقی نمانده است
- زارعی، عضو هیئت اجرایی جبهه متحد اصولگرایان: کاندیداهای جبهه متحد در سراسر کشور نهایی شده‌اند
- وزیر خارجه: سفر احمدی‌نژاد پیام تعمیق دوستی در منطقه است
- فاطمه آلیا، نماینده تهران در مجلس: همدلی دولت و مجلس در پیروزی هسته‌ای بسیار مؤثر بود

آفتاب

- عضو فراکسیون اقلیت مجلس: نتیجه همسویی دولت و مجلس افزایش تورم در این دو سال بود
- منوچهر متکی، وزیر خارجه: اگر آمریکایی‌ها به همه حرف‌های ما توجه کنند، نفع بیشتری در عراق می‌برند
- دیپیرکل حزب اعتماد ملی: خودخواهی‌ها و خودمحوری‌ها مانع ایجاد دموکراسی است
- مرعشی در مناظره با کوچک‌زاده: دغدغه کلیات داریم

- رئیس سابق سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی: رشد نقدینگی دوسال‌ونیم اخیر اثرات تورمی خود را سال آینده نشان می‌دهد
- عاشوری، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس: به جای دادن یارانه به شایکباران تایلندی و هندی، کشاورزان داخلی را حمایت کنیم
- عمرموسی، دبیرکل اتحادیه عرب: برای دعوت از احمدی‌نژاد جهت شرکت در نشست اتحادیه عرب تصمیمی نگرفته‌ایم

جمهوری اسلامی

- مقام معظم رهبری: سکوت دنیای اسلام در برابر تعدی صهیونیست‌ها به‌هیچ‌رو پذیرفته نیست
- حجت‌الاسلاموالمسلمین رحیمیان: حضور در انتخابات موجب تقویت نظام اسلامی است
- آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی: کمیته امداد شرعاًای طیبیه برای انقلاب اسلامی است
- قائم‌مقام شرکت ملی نفت ایران استعفا داد
- قائم‌مقام وزیر نیرو: یارانه انرژی به افشار برمصرف بیشتر تعلق می‌گیرد
- رئیس ستاد بازرسی انتخابات کشور: هرگونه تبلیغاتی برای نامزدها در نشریات دولتی یا وابسته ممنوع است
- احمدی‌نژاد: دشمنان ایران و عراق از هم‌گرایی دو ملت واهمه دارند
- سفیر ایران در سازمان ملل: ملت بزرگ و متمدن ایران، تسلیم فشار و ارعاب و درخواست‌های غیرقانونی شورای امنیت نخواهد شد
- آیت‌الله مکارم‌شیرازی: از وابستگی اقتصادی باید پرهیز کرد
- رئیس قوه قضائیه: تلاش شورای نگهبان در راستای رقابتی‌کردن انتخابات است